

Ο ΦΟΒΟΣ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ (του Αβραάμ Μάσλοου)

✘ Από τη δική μας οπτική γωνία, η μεγαλύτερη ανακάλυψη του Freud είναι ότι **η μεγάλη αιτία πολλών ψυχολογικών ασθενειών είναι ο φόβος να γνωρίσει κανείς τον εαυτό του**, τα συναισθήματα, τις παρορμήσεις, τις αναμνήσεις, τις ικανότητες, τις δυνατότητες, το πεπρωμένο του... Γενικά, αυτού του είδους ο φόβος είναι αμυντικός, με την έννοια ότι είναι μια προστασία της αυτοεκτίμησης μας, της αγάπης και του σεβασμού που τρέφουμε για τον εαυτό μας. **Τείνουμε να φοβόμαστε οποιαδήποτε γνώση θα μπορούσε να μας κάνει να απεχθανόμαστε τον εαυτό μας** ή να μας κάνει να νιώθουμε κατώτεροι, αδύναμοι, ανάξιοι, κακοί, επονείδιστοι.

Προστατεύουμε τον εαυτό μας και την ιδανική εικόνα του εαυτού μας με την απώθηση και παρόμοιους αμυντικούς μηχανισμούς, οι οποίοι **είναι κυρίως τεχνικές μέσω των οποίων αποφεύγουμε να συνειδητοποιήσουμε δυσάρεστες ή επικίνδυνες αλήθειες**.

Και στην ψυχοθεραπεία, τις μανούβρες με τις οποίες εξακολουθούμε να αποφεύγουμε αυτή τη συνειδητοποίηση της οδυνηρής αλήθειας, τους τρόπους με τους οποίους πολεμάμε τις προσπάθειες του θεραπευτή να μας βοηθήσει να δούμε την αλήθεια, τους ονομάζουμε **«αντίσταση»**. Όλες οι τεχνικές του θεραπευτή αποκαλύπτουν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο την αλήθεια, ή είναι τρόποι για να δυναμώσει ο ασθενής έτσι ώστε να μπορεί να αντέξει την αλήθεια. («Το να είναι απόλυτα ειλικρινής με τον εαυτό του, είναι η σπουδαιότερη προσπάθεια που μπορεί να κάνει ένας άνθρωπος» S. Freud).

Αλλά υπάρχει ένα άλλο είδος αλήθειας το οποίο τείνουμε να αποφεύγουμε. Όχι μόνο μένουμε προσκολλημένοι στην ψυχοπαθολογία μας, αλλά **επίσης τείνουμε να αποφεύγουμε την προσωπική ανάπτυξη** γιατί και αυτή, επίσης, μπορεί να επιφέρει ένα άλλο είδος φόβου, δέους, αισθημάτων αδυναμίας και

ανεπάρκειας. Κι έτσι, χρησιμοποιούμε ένα άλλο είδος αντίστασης, μια **άρνηση της καλύτερης πλευράς μας**, των ταλέντων μας, των καλύτερων ενορμήσεών μας, των ανώτερων δυνατοτήτων μας, της δημιουργικότητας μας. Με δυο λόγια, αυτή είναι η μάχη με το δικό μας μεγαλείο, **ο φόβος της ύβρεως**.

Αυτό μας θυμίζει ότι ο μύθος μας του Αδάμ και της Εύας, με το επικίνδυνο δέντρο της Γνώσης που πρέπει κανείς να αγγίξει, έχει το αντίστοιχό του σε πολλές άλλες κουλτούρες, οι οποίες πιστεύουν επίσης ότι η ύψιστη γνώση είναι προνόμιο των θεών. Οι περισσότερες θρησκείες έχουν μια τάση αντί-νοησιарχίας (μαζί με διάφορες άλλες τάσεις, φυσικά), κάποιο ίχνος προτίμησης για την πίστη και όχι τη γνώση, ή το αίσθημα ότι **ορισμένες μορφές γνώσης είναι υπερβολικά επικίνδυνες** για να ανακατεύονται οι άνθρωποι με αυτές και καλό είναι να απαγορευτούν ή να διαφυλαχτούν με τους λίγους εκλεκτούς. Στις περισσότερες κουλτούρες, οι επαναστάτες εκείνοι που αψήφησαν τους θεούς αναζητώντας τα μυστικά τους, τιμωρούνταν αυστηρά, όπως ο Αδάμ και η Εύα, ο Προμηθέας και ο Οιδίποδας και έμειναν στην μνήμη των ανθρώπων σαν προειδοποιήσεις ότι δεν πρέπει να προσπαθούν να μοιάσουν στον θεό.

Και, αν μου επιτρέπετε να το θέσω πολύ συνοπτικά, είναι ακριβώς αυτό **το κομμάτι μας, που έχει κάτι το θεϊκό, για το οποίο έχουμε αντιφατικά συναισθήματα, το οποίο μας γοητεύει αλλά και μας φοβίζει**, μας προσελκύει αλλά και μας κάνει να παίρνουμε αμυντική στάση. Αυτή είναι μια όψη του ανθρώπινου πεπρωμένου, ότι είμαστε ταυτόχρονα σκουλήκια και θεοί. Όλοι οι μεγάλοι δημιουργοί μας, οι άνθρωποι που πλησιάζουν περισσότερο στο θείο, πιστοποιούν ότι χρειάζεται τρομερό κουράγιο στη μοναχική στιγμή της δημιουργίας, της επιβεβαίωσης ενός καινούριου πράγματος (που είναι αντιφατικό με το παλιό). Αυτό είναι ένα είδος **τόλμης**, να βγαίνεις μπροστά, να ξεχωρίζεις από τους άλλους, να στέκεσαι ολομόναχος, μια πράξη περιφρόνησης, μια πρόκληση. **Η στιγμή του φόβου είναι αρκετά κατανοητή αλλά πρέπει παρά όλα αυτά να ξεπεραστεί αν πρόκειται να υπάρξει δημιουργία**. Έτσι, το να ανακαλύψει κανείς στον εαυτό του ένα

μεγάλο ταλέντο μπορεί αναμφίβολα να φέρει ευφορία αλλά φέρνει επίσης και ένα φόβο των κινδύνων, των ευθυνών και των καθηκόντων του να είσαι ηγέτης και του να είσαι μόνος σου.

Η υπευθυνότητα φαίνεται κάποτε βαρύ φορτίο και τότε προσπαθεί το άτομο να την αποφύγει όσο περισσότερο είναι δυνατό. Σκεφτείτε το μίγμα των συναισθημάτων δέους, ταπεινοφροσύνης, ακόμα και φόβου που μας έχουν αναφέρει άνθρωποι οι οποίοι έχουν εκλεγεί Πρόεδροι του κράτους.

Αβραάμ Μάσλοου,

από το βιβλίο “Ψυχολογία της ύπαρξης”, εκδ. Δίοδος, 1994

Φωτό: Αβραάμ Μάσλοου / [wikipedia](https://en.wikipedia.org/wiki/Abraham_Maslow)

Διαβάστε επίσης:

[Η Κοινωνική διάσταση της Αυτογνωσίας \(του Καρλ Γιούνγκ\)](#)

[Αυτογνωσία και πολιτικές κρίσεις \(του Καρλ Γιούνγκ\)](#)

[Το αρχέτυπο του ολοκληρωτισμού \(του Καρλ Γιούνγκ\)](#)

[Μαζική και ατομική παράνοια \(του Γιόζεφ Ράττνερ\)](#)

[Να έχεις ή να είσαι \(του Έριχ Φρομ\)](#)

[Ο Άνθρωπος: Λύκος ή πρόβατο; \(του Έριχ Φρομ\)](#)

[Η ευτυχία και το νόημα της ζωής \(του Γιάννη Ζήση\)](#)